

AZ 1876. ÉVI XIV.TÖRVÉNYCIKKHEZ¹

Még a felvilágosult abszolutizmus korában – elsősorban Mária Terézia (1740–1780) és II. József (1780–1790) uralkodásának köszönhetően – a magyar korona alá tartozó országrészekben, törvényekben rendezték az orvosképzés, a helyhatóságok orvos-, sebész- és bábafooglalkoztatásának ügyeit, a közegészségügyi igazgatás formáit helyi és országos szinten, illetve a jelentkező ember- és állatjárványok elleni védekezés kérdéseit stb.

1770-ben megszületett az első egységes közegészségügyi rendelet, amely – kisebb módosításokkal – lényegében az 1876. évi XIV. törvénycikk törvénybe iktatásáig érvényben volt. A reformkorban több alkalommal is megfogalmazták egy új összefoglaló közegészségügyi törvény alapvonalait, illetve újabb területek bekapcsolását szorgalmazták, de ilyen formátumú, mindenre kiterjedő törvény 1876 előtt nem született.

1848 áprilisában – akkor még nem lépett hivatalba a Batthyány Lajos vezette Első Független Felelős Magyar Kormány –, a magyar orvostársadalom megfogalmazta a magyar közegészségügyi állapotokat rendező új átfogó törvény koncepcióját. A törvény megalkotására a szabadságharc küzdelmei miatt nem kerülhetett sor, de e munkában résztvevők aktív szervezői lettek a kiegyezés után elfogadott törvények elvi és gyakorlati kidolgozásában.

A szabadságharc bukása után a bécsi kormányzat rendeleti úton kormányozta Magyarországot, a közegészségügyi igazgatás vonatkozásában csak részben állt vissza az 1848 előtti állapot: a bécsi belügyminisztérium a magyar korona területén szervezett öt helytartóságon keresztül a birodalmi közegészségügyi igazgatás rendeleteit és törvényeit érvényesítette, sok esetben korszerűbb törvényeket alkalmazott, mint a nálunk érvénybe lévőek. Ilyen volt a lakosság lélekszámához igazodó hatósági orvosi rendszer, a birodalmi kórházi rendszabály, a betegápoló és a szegénygondozó intézmények végleges szétválasztása stb. Ugyancsak (1854) kórházfejlesztési program kidolgozására szólította fel a budai helytartóságot, amelybe bevonták a hazai szakembereket is.

Ezzel párhuzamban a hazai orvostársadalom kiemelkedő egyéniségei – az ún. Pesti Orvosi Iskola – ugyancsak részleteiben kidolgozták a hazai egészségügy, az orvosképzés, a közegészségügyi állapotokon javító programjaikat. Ez az orvosi kör a kiegyezés után valóban pozíciókba kerülve következetesen megvalósította két évtizeden át megfogalmazott elképzeléseiket, amelynek sorrendiségét nemcsak az 1848 áprilisában összeállított program adta, de figyelembe

¹ Forrás: Kapronczay Károly: A magyarországi közegészségügy története 1770–1944. Jogalkotás, közegészségügyi intézmények, szakirodalom. Bp., 2008. Semmelweis Egyetem Közegészségtani Intézet – Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár – Magyar Tudománytörténeti Intézet. pp. 145–146. (Magyar Tudománytörténeti Szemle Könyvtára 58/1.) Megjelenés az OTKA T049194. sz. kutatási programja keretében.

vették az 1850/1860-as években Magyarországon bevezetett birodalmi rendelkezéseket, amelyek sokat javítottak a hazai közegészségügyi állapotokon.

A hazai egészségügyi törvényalkotás új korszaka kezdődött meg tehát a dualizmus korában.

A Belügyminisztériumba helyezett egészségügyi osztály irányítása alá került a közegészségügyi közigazgatás, a belügyminiszter mellé – tanácsadó szervezetként működő – Országos Közegészségügyi Tanács pontos programot dolgozott ki a közegészségügyet rendező „törvénytörvény” alapelveire, feladataira vonatkozóan. Bővítették az orvosképzés helyeit, korszerűsítették az orvosképzést, a kórházügyet „működtető” törvényt, majd ezt követte az egész területet átfogó 1876. évi XIV. törvény, amely fejezetekre tagolva részletesen rendezte az egész közegészségügy minden területét, feladatait, működési szervezeteit, ellenőrzési formáit. A törvényt a prevenció (a megelőzés) elve hatotta át, valamint a centralisták liberális elvei, az egészség, tudás, gazdaság hármassága: egészséges, jól felkészített emberekkel lehet gazdaságot építeni és ennek egyik pillére a közegészségügyi állapotok törvényes rendezése.

A későbbiekben az előbbi elveket tükröző újabb törvényeknek kellett születni (pl. a súlyosan károsodottokról, nevezetesen a közveszélyes elmebetegekkel kapcsolatos teendőket rendező törvény 1881-ben), vagy a járványok megelőzését szolgáló védőoltások kötelező elrendelését (1887. évi XXII. tc., amely az 1876. évi XIV. törvény XIII. fejezetét módosította). Itt kell szólni arról is, hogy Feuer Nathaniel javaslatára Európában elsőként Magyarországon foglalták törvénybe a trachoma elleni szervezett küzdelmet (1886. évi V. tc.).

Az alábbiakban az 1876-os közegészségügyi törvény megalkotásának előzményeit mutatjuk be, majd a törvényt és annak kiegészítéseit. Az 1868-ban létrejött Országos Közegészségügyi Tanács 1874-re dolgozta ki törvénytervezetét, s adta közre az 'Orvosi Hetilap' egyik mellékletében. Ennek a tervezetnek a megalkotását mutatja be Varga Lajos tanulmánya, amelyhez csatoltan közlünk néhány részletet a Tanács törvénytervezetéből. Ezt követően az 1875-ben az 'Orvosi Hetilap' hasábjain lefolytatott vita anyagát adjuk közre. A szerző neve nem szerepel az összefoglaló anyagban, valószínűnek tartjuk, hogy Markusovszky Lajos összegezte a véleményeket. E témakör fontos forrása a Budapesti Orvosegylet véleménye is, és néhány tagjának különvéleménye. Az utóbbi kettő eddig csak kéziratban volt olvasható a Semmelweis Orvostörténeli Levéltár anyagában, magát a kéziratokat most első alkalommal jelentetjük meg nyomtatásban.

A magyar kir. budapesti orvosegylet 1876 januári véleménye a közegészségügy rendezéséről szóló törvény tervezetéhez

A kézirat első közlése²

Mélyen tisztelt Képviselőház!

A magyar kir. budapesti orvosegylet értesülvén arról, miszerint a magas kormány a Közegészségügy országos szervezése tárgyában az országgyűlés Képviselőháza elé törvényjavaslatot terjeszteni méltóztatott, midőn egy részről a magas kormánynak ezen elhatározása s a közegészségügy rendezésére czélzó gondoskodása iránt hazafias üdvözetét kifejezni nem késett, más részről az érintett törvényjavaslatot saját kebelében beható tanácskozás tárgyává tenni s nézeteit erre nézve a mélyen tisztelt képviselő ház elé terjeszteni.

A budapesti kir. orvosegylet nem mulaszthatja el mély tisztelettel megjegyezni, hogy e törvényjavaslat elfogadásával és életbeléptetésével még azon törvényhozási intézkedések sora, melyek ez irányban szükségesek, bezárható nem leend: mindamelllett óvakodott attól, hogy a közegészségügy országos rendezéséhez akár szélesebb keretben, akár másnemű intézmények megjelölésével kezdeményezzen javaslatot, mint amiként az a mélyen tisztelt Képviselőház elé benyújtott törvényjavaslatban tervezetik. Óvakodott pedig azért, mert ezen törvényjavaslat elfogadásával az országos közegészségügy terén mindenesetre nagy lépés tétetik előre, gyökeresebb javaslat pedig annak elfogadását és életbe léptetését is hozná.

E szempontot tűzvén ki a budapesti kir. orvosegylet maga elé, csak arra szorítkozott, hogy a törvényjavaslat egyes szakaszaiban lefektetett elvek épségben hagyásával javasoljon a czélnak – szerinte – inkább megfelelő módosítványokat. E módosítványokat egy különvélemény alatt van szerencsénk a mélyen tisztelt Képviselőház elé azon alázatos kérelemmel terjeszteni, hogy azokat lehetőleg figyelembe venni, illetőleg a törvényhozás és bizottságok elé is terjeszteni kegyeskedjék.

Akik is egyébiránt hazafias tisztelettel maradnak a mélyen tisztelt Képviselőháznak
legalázatosabb szolgálói.

Kétli Károly
egyleti titkár

Hirschler Ignác
egyleti elnök

² Az iratot sajtó alá rendezte: Kapronczay Károly (az irat eredetije a Semmelweis Orvostörténeti Levéltárban található).

A közegészségügy rendezéséről szóló törvényjavaslat 44-ik §-al kapcsolatban ügyében beadott különvélemény

Különvélemény

Alólírottak, mint a Budapesti kir. orvosegylet rendes tagjai, a közegészségügy rendezéséről szóló törvényjavaslat 44-ik §-át illetőleg *nem osztjuk* az egyletünkben 1876. Január hó 9-én tartott rendkívüli ülés alkalmával csekély szótöbbséggel – 16–15 ellen – hozott abbeli határozatot, mely szerint *az idézett § oda lenne módosítandó, hogy az „Ő felsége többi királyságai és országaiban fennálló egyetemeinek részéről kiadott oklevelek”, úgy mint a külföldön kiadottak, szintén legyenek honosításnak alávetendők, hanem teljes megnyugvást találunk a törvényjavaslat erre vonatkozó eredeti szövegében, mely így hangzik: „hogy az ezen országokban kiadott oklevelek mennyiben tekintessenek Magyarországon érvényeseknek: az a kölcsönösség alapján a két kormány által állapíttatik meg”.*

Ezen különvéleményünket a törvényjavaslat ügyében a törvényhozó testülethez egyletünk részéről annak idején a megfelelő felirathoz mellékletként csatoltatni alázatosan és teljes tiszteletünk kifejezésével kérve még csak azt tartjuk szükségesnek megjegyezni, hogy ezen különvéleményt *nem köröztettük a tek. egylet azon rendes tagjai között, kik az említett ülésben nem voltak jelen, jóllehet meg vagyunk győződve róla, hogy ha ezt tesszük vala, tekintélyes számaránnyal is támogathatnók ezen különvéleményt.*

Kelt Budapesten 1876. január hó 12-én

Vidor Zsigmond, Torday Ferencz, Reismann Gyula, Dr. Löw Sámuel, Dr. Bruck Jakab, Dr. Dulácska Géza, Dr. Blau István, Dr. Frischmann Gyula, Dr. Bókai János, Dr. Wittmann.

A Budapesti Kir. orvosegylet által a közegészségügyi javaslatra nézve kért módosítások

A 9. § előtt a II. fejezet címét „Intézkedések a közegészségügy előmozdítására és megőrzésére” kihagyandónak véljük, s így a 9. § az I. fejezetbe vétetnék.

Indokolás. Az egyesület azt hiszi, hogy a mélyen tisztelt Képviselőház a törvényjavaslaton alaki módosításokat fog tenni; minélfogva bátorkodik itt arra mutatni, hogy a 9. § természeténél fogva az I. Fejezet „Általános határozatok” alá volna teendő.

A 9. §-ban azon szövegezési módosítást ajánlja az egylet, hogy a „halálozás” szó után „úgy járvány nem létében, mint járvány alkalmával” tétessék, miáltal ezen § értelme határozottabbá válik.

Indokolás. Az egyesület nemcsak egyáltalán az aránytalanul nagy halálozás, de különösen a járványok által okozott halálozás okainak kiderítésére, s ezeknek minél teljesebb elhárítása

szempontjából szükségesnek tartja, hogy a kormány által az okok kinyomozása végett szakértő küldessék ki.

A 10. § elé külön fejezet címéül „Lakások” tétessék.

Indokolás. A 10. 11. és 12. §§ legcélszerűbben az ajánlott cím alatt foglalhatók össze, mi által egyszersmind a törvény áttekintése könnyebbé válik.

Ugyancsak a 10. §-ban azon tétel, hogy: „az államsegélyének elnyeréseért lépések tehetők” inkább parancsolólag volna kimondandó okként: „lépéseket tesznek”.

Indokolás. Ezen módosítás a tárgy fontosságánál fogva ajánltatik.

A 11. § második bekezdéséhez azon hozzáadás javasoltatik, hogy: „Ezen szabályrendeleteket a törvény életbe lépte után 6 hónap alatt a törvényhatóság a kormányhoz felterjeszteni tartozik.”

Indokolás. Az egylet a záros határidőt azért ohajtja törvénybe, hogy a rossz lakási és építkezési viszonyok, melyek a kedvezőtlen betegesedési és halálozási viszonyainknak egyik fő tényezőjét képezik, mielőbb segítve legyen.

Ugyancsak a 11. § harmadik bekezdésében „városokban” szó kihagyatni javasoltatik.

Indokolás. A javasolt kihagyással ezen § falvakra is alkalmazható lesz, mi az itteni egészségügyi viszonyok javítása végett szinte szükséges.

A 12. § változatlanul elfogadtatván, az orvosegylet e helyen szükségesnek látja azon ohajának kifejezést adni, hogy a mélyen tisztelt Képviselőház határozatilag mondja ki, miszerint a Kormány minél hamarább egy részletes építkezési törvényt terjeszsen a törvényhozás elé.

Indokolás. Nálunk az építkezéseknek majdnem teljes szabályozatlansága égetően kívánja, hogy ez törvény által minél előbb rendeztessék, még pedig ekként: hogy a közegészségügyi szempontok figyelemmel tartása az egész országra nézve egyenlőképpen kötelezővé tétessék, s a hatóságok szabályrendeleteiket annak megfelelőleg készítsék.

A 13. § elé, külön fejezet címéül „Tápszerek” javasoltatik, s ez alá a 13. és 14. §§ helyezettetnének.

Indokolás. Ezen változtatást a törvénynek a már említett könnyebb áttekinthetősége teszi kívánatossá.

A 14. § kapcsában az orvosegylet felvételni ajánlja azt: „hogy a hús és más élelmiszerek árulási helyiségének felügyelete rendeltessék el”. Egyuttal kívánatos, miszerint az összes tápszergyűről is részletes törvény alkottassék.

Indokolás. Minthogy az élelmiszerek árulási helyiségeinek célszerűtlensége és tisztátalanság folytán könnyen megromolnak; azok orvosrendőri felügyelet alá helyezése elkerülhetetlenül szükséges.

A 14. § után külön §-ban az egylet törvényben kimondani javasolja, hogy: „Olyan helyeken, hol a

népességnek, vagy ennek egy részének elegendő mennyiségű egészséges vize nincs, ilyenek beszerzéséről a község gondoskodik; ha pedig az egészséges víz beszerzése valamely község erejét fölül mulná, ez a törvényhatóság segélye végett tesz lépéseket.”

Indokolás. Tapasztalatból tudjuk, hogy a roszt víz igen sok betegség terjesztője, nevezetesen nem egyszer pusztító járványok lényeges előmozdítója, sőt annak góczává lehet; minélfogva jó ivóvíz beszerzése a közegészségügyi intézkedések legfontosabbjai közé tartozik.

A 15. § fölé külön fejezet címéül „Iparüzletek és foglalkozások” ajánltatik.

Indokolás. A törvény könnyebb áttekintése végett, mint föntebb.

A 16. 17. és 18. §§-nak a természetüknel fogva azokat inkább megillető fejezetek alá áthelyezését ajánljuk, még pedig a 16. §-t a 24. § után, a 17. §-t a 126. § után, a 18. §-t pedig az V. Fejezet 1. §-ának javasoljuk felvételni.

Indokolás. Ezen módosításokat az illető tárgyaknak egymáshoz rokonsága kívánja.

A 25. §-ban az orvosegylet felvételni ohajtja: „miszerint ikreket egy nő is szoptathat.”

Indokolás. A szülőket ikergyermekeiknek szétválasztása mint anyagi, mint erkölcsi szempontból tulságosan sujtaná.

A 27. §-ban szükségesnek véli egyletünk megemlíteni, hogy a hozandó építkezési törvényben az iskolák építésére különös figyelem fordítassék.

Indokolás. Az iskolák czélszerűtlen építése a gyermekek testi kifejlődésére és egészségére nem egyszer felettébb károsan folyt be, minélfogva szükséges, hogy az iskoláknak építése közegészségügyi szempontból a törvényhozás különös gondoskodása tárgyát képezze.

A 31. §-nak azon részét, mely így szól: „avagy oly házakban laknak, hol ily betegségek előfordultak” az orvosegylet kihagyandónak véli.

Indokolás. Ez nemcsak hogy túl szigoru intézkedés, hanem nagyobb városokban kivihetetlen.

A 34. §-t az orvosegylet következőleg javasolja módosítani: „Ezen rendszabályok járvány alkalmával a bel- és oktatásügyi miniszter egyetértő intézkedései folytán az államtanodákra is kiterjesztendők.”

Indokolás. Az egylet azt véli, hogy nem csupán cholera, de egyéb járvány alkalmával is szükséges lehet egyik vagy másik állami tanoda bezáratása; ezen kívül az egylet előnyösnek tartja, hogy az állami tanodákra vonatkozó közegészségügyi intézkedéseknél a belügyér és a közoktatási ügyér egyetértőleg járjanak el.

A törvényjavaslat V. fejezetének címéül ajánljuk: „Intézkedések balesetek és véletlen szerencsétlenség ellen és segélynyújtás azok alkalmával”.

Indokolás. Ezen címváltoztatást a fejezet tárgyának helyesebb megjelölése ajánlja.

A már említett 18. §-t a fentebbi fejezet kezdő szakaszául és benne „a kártékony házi úgyszintén ragadozó” helyett „ragályos és kártékony” tétetni javasoljuk.

Indokolás. A 18. § áthelyezését a fejezet §§-nak együvé tartozása, az illető szavak módosítását pedig a tárgy világosabb megjelölése ajánlja.

A 40. §-ba „a hajósok, halászok” stb. mellé a rendőröket is felvétetni javasoljuk, kik hivatásuknál fogva gyakrabban jönnek azon helyzetbe, hogy baleseteknél segédkezet nyújthatnak, minélfogva taníttatásuk szinte szükséges.

A 44. § bekezdésében „külföldi egyetemeken helyett” „A magyar állam területén kívüli egyetemeken” tétetni javasolják. E § második bekezdését pedig kihagyatni véli.

Indokolás. Az egyetemeink által kiszolgáltató orvostudori oklevél nemcsak tudományos cím viselésére jogosít, hanem egyszersmind jogot ad orvosi gyakorlat üzésére, nemkülönben orvosi tisztségek elnyerésére és viselésére, s miután az állam ezen jogokat csak olyanoknak adhatja, akiket saját megbizottai vizsgálnak meg, kik neki felelősséggel tartoznak és általa akármikor felelősségre vonhatók. A magyar állam a fentebbi jogokban nem részesíteti az oly oklevelek birtokosait, kiket más államokban vizsgálnak meg, mert ezen vizsgálók kormányunk befolyása nélkül neveztetnek ki, illetőleg bizatnak meg teendőikkel; továbbá azok kormányunknak nem felelősek, s így azáltal feleletre nem is vonhatók, ha tisztüket nem államunk érdekeinek megfelelőleg gyakorolják. Ide járul, hogy az orvosi tanítás és az orvosi oklevél osztásának ügye nem közös ügy, hanem minden állam saját belügye lévén, azt saját szükségei szerint, minden más államtól függetlenül és önállóan intézi. Ekként például, míg régebben az orvosi tanítás és szigorlatok ügye a magyar és az osztrák egyetemeken azonos volt, újabban úgy a mi szigorlati szabályzatunk, mint az osztrák szigorlati szabályzat által azok eltérően rendezettek, s tekintve a műveltségi és egyéb viszonyokat, hihető, hogy azon eltérések még nagyobbak lesznek. Így míg német egyetemek tudori oklevelei csak címviselésre, az osztrák egyetemek tudori oklevelei csak címviselésre és orvosi gyakorlatra jogosítanak; a mi okleveleink ezen felül még orvosi tisztségek viselésére jogot adnak, s szigorlati szabályzatunkban godoskodva van arról, hogy a vizsgálatok ennek megfelelőleg történjenek. Ezeknél fogva mi nem adhatunk az osztrák egyetemek orvostudori oklevelek birtokosainak több jogot, mint mennyivel otthon birnak, már pedig az történnék, ha az osztrák egyetemek által kiszolgáltató orvostudori oklevelek tulajdonosai nálunk minden honosítási cselekvény nélkül ugyanazon jogokban részesíttetnének, mint a magyar egyetemek orvostudorai. Ezenkívül megjegyezni kívánjuk, hogy államunk keleti s déli részein lakó nemzetiségek rendszeresen kerülni látszanak a hazai egyetemeket, s

gondoskodni kell arról, hogy még akkor is, midőn orvostudori oklevél alapján a magyar állam területén orvosi gyakorlati jogszerzés forog fenn, a magyar állam hatósága és törvénye alól senki magát ki ne vonhassa.

A 45. §-t pedig az orvosegylet teljesen kihagyandónak véli.

Indokolás. A tudori címek alapjául csak a tudományos képzettség kimutatása szolgálhat, minek megbíráására csupán tudományos testületek lehetnek illetékesek.

A 46. §-ban azon helyen, hol „az orvos rögtöni veszély esetében segílyt nyujtani tartozik” az orvosi-egylet felvétetni kéri „ha személyes biztonságáról elegendőleg gondoskodva van”.

Indokolás. Az állam ezen törvénycikk által oly terhet ró a gyakorló magán orvosra, aminőt egyetlen más magán osztályra sem, amennyiben az orvos igen gyakran éj idején ismeretlen egyének által ismeretlen helyre hivatik meg első segédkezést nyujtani, ezen hívásnak pedig köteles megfelelni. Ez egyletünk tudomása szerint sok esetben hazánkban, sőt fővárosunkban is az orvos személyes és vagyoni veszélyeztetésével járt. – Ezen okból szükségesnek tekintjük a törvény szigorú rendelkezése mellé annak megengedését, hogy az orvos az őt hívó féltől személyes biztossága szempontjából megbízható gondoskodást kívánhasson.

Az 52. §-ban e két kitétel „keresetképpen” és „díjazás mellett” kihagyandónak véleményeztetik.

Indokolás. Az illetők egészségére az is káros, ha nem szakértő emberek foglalkoznak a gyógyítással, habár díj nélkül is.

Az 57. §-ba az orvosegylet bevétetni kéri „saját kérésökre”.

Indokolás. Nem lenne helyes, ha valamely kórház akarata ellenére közkórházi terheknek viselésére kényszeríttetnék.

A 66. §-t az orvosegylet ekként ajánlja megváltoztatni: „hogy – a kórház gazdasági ügyeit vezető segédszemélyzet az igazgató főorvos kijelölése alapján – az orvosi személyzet pedig az egészségügyi bizottság kijelölése alapján neveztesék ki.”

Indokolás. Az egylet azt véli, hogy csak ily módon lehet az igazgatónak befolyását a fegyelem fenntartására s az ügy vezetésére kellőképpen biztosítani s más részt a szellemileg képes egyének helyes megválasztása szakbizottság által inkább elérhető.

A 72. §-ban az orvosegylet „a közhivatalban lévő” szavak kihagyását indítványozza.

Indokolás. A tisztí orvosi vélemény elnyerése túlságos teherrel járna a betegre és családjára nézve, s más részt a magán orvosi vélemény is eléggé megbízható.

A 74. § második bekezdését teljesen elhagyandónak véljük.

Indokolás. Az illető felülvéleményező testületek tagjai, ezen kívül pedig vannak helyek, hol

tébolydák léteznek, melyekben tébolyodottak tartatnak, és se tanárok, se egészségügyi tanácsstagok nincsenek.

A 75. §-t elhagyandónak kérjük.

Indokolás. Ezen § törvénybe nem vehető fel, minthogy ez gyógyeljárás, melyet a tudományos ismeretek alapján való javaslatok szabnak meg s az orvosi ismeretek fejlődésével változnak.

A 91. § után hozzá tétetni javasoljuk, hogy „minden oly cselekmény, mely által ragályos betegség szándékosan vagy a kellő elővigyázat elmulasztása által terjesztetik, amennyiben erről a büntető törvénykönyv másként nem intézkednék, kihágást képez és 50–300 forintig terjedő bírsággal vagy egy hónaptól 6 hóig tartó fogsággal büntetessék”.

Indokolás. Ismeretes, hogy ragályos betegségek mily gyakran terjesztetnek egyesek gondatlansága, közönyössége által, s ily okból több művelt államban a közegészségi törvények a ragály terjesztését szigorúan tiltják, minélfogva a közegészségi ügynek ily szempontbóli védelme hazánkban is szükséges és hasznos.

A 97. §-ból „a jó sikerrel” kitétel elhagyatni javasoltatik.

Indokolás. Az oltás nem sikerülése nem függ mindig az orvos eljárásától, s így fáradozása jutalom nélkül maradna.

A 101. § kapcsában felemlítjük, miszerint szükséges, hogy gyógyfürdőhelyeken a lebézeti viszonyok³ jegyeztessenek.

Indokolás. A lebézeti viszonyok a fürdőhelyek fő tényezői közé tartoznak, s így azok feljegyzése az idény folyama alatt szükséges.

A 112. §-ból az orvosegylet a következő tételt kihagyandónak véli: „ha azok közkölségen ápolitattak, vagy ha a hozzá tartozók beleegyeztek”.

Indokolás. Az egylet ezen változtatást azért javasolja, mert ezen bonczolások a tudomány haladásának fő eszközeit képezik.

A 118. § első bekezdését ekként kérjük módosítani: „elhagyott temetők beépítése 30 év lefolyta előtt csak szakértő vélemény alapján engedhető meg.”

Indokolás. E módosítást az orvosegylet azon okból ajánlja, minthogy sok helyen a hulla 30 évnél rövidebb idő alatt már elrohad, s így a beépítés ahol emellett annak szüksége fellép, nem teszi ártalmassá.

A 133. § kapcsában az orvosegylet felemlítendőnek véli, hogy a reáljogú gyógyszertárak megváltása, illetőleg beszüntetése iránt a kormány törvényjavaslatot készítsen.

³ Meteorológiai viszonyok (adatok)

Indokolás. Minthogy a reáljogú gyógyszertárak adományozása úgy a közönség ebbeli szükségleteinek, mint a gyógyszerészet korszerű fejlődésének meg nem felel; olyan gyógyszertárak nyitására úgy nálunk, mint más államokban többé engedély nem adatik; de ugyanazon okoknál fogva a már meglévő reáljogú gyógyszertárak is hátrányosak, aminek állandosítása bizonyára nem kívánatos. Ez okból külállamok, így Olaszország is legújabbán gondoskodnak a reáljogok megszüntetéséről; sőt Magyarországon is már a múlt században ilyen intézkedések elrendeltettek, de nem érvényesítették. Kívánatosnak tartjuk tehát e helyen kiemelni, miszerint külön törvény hivatott volna a reáljogú gyógyszertárak megszüntetéséről, illetőleg a reáljog elévüléséről vagy beváltásáról gondoskodni.

A 136. § kezdetén „ott, hol 8 kilométer távolságra” helyett „oly községben, hol” teendő.

Indokolás. Hazánkban a falusi községek túlnyomó része gyógyszertárral nem bír. Ezen körülmény a közegészségi viszonyokra tetemes károkat hárít; minthogy az ily községekben a gyógyszer megszerzése igen nagy nehézséggel, költséggel s ami legfőbb: tetemes idővesztéssel jár. Sőt ily helyeken orvosnak letelepedése jelentékenyen hátráltatva van. Ily módon a községek ezrei, a lakosság milliói orvosi segély nélkül maradnak azon okból, hogy a gyógyszertárak jövedelmezősége ne csorbítottassék. Ezen közegészségi ártalomnak lehető csökkentése szempontjából szükségesnek tartjuk, hogy minden községben, hol gyógyszertár nincs, nem csupán azokban melyek 8 kilométernél távolabb vannak a gyógyszertártól, az orvosnak megadathassék a jog házi gyógyszertár tartására.

A 145. § 9. pontját az orvosegylet ekképp ajánlja módosítani: „évnegyedenként egészségügyi jelentést tesz minden előforduló közegészségügyről, valamint az orvosrendőri stb.”

Indokolás. A kötelezettség szabatosabban határoztatik meg.

A 154. § h.) pontját következőleg javasoljuk szerkeszteni: „A köztekintetknél fogva megkívántató orvosrendőri bonczolatok teljesítését a 111. § értelmében elrendeli.”

Indokolás. Határozottabb értelmezés végett ajánltatik.

A 156. § j.) pontjánál e szó helyett „népiskolákat” „iskolákat” javasolja tenni.

Indokolás. A közegészségügyi felügyelet általában minden iskolánál szükséges.

A 161. § első kikezdéséhez csatolandónak véljük: „s hivataluk állandó.”

Indokolás. Ha úgy a járás – mint a tiszti főorvos működési körét tekintjük, a teendők száma oly nagy, hogy ha ezeknek az illető lelkiösmeretesen meg akar felelni, magán orvosi gyakorlatát szükségképpen el kell hanyagolnia, vagy éppen abba kell hagynia, miért kárpoztást csakis abban találhat, ha választások esélyeinek nem tétetik ki. A járási orvos és a tiszti főorvos mindaddig, míg hivatala nem lesz állandó, az életfenntartás által parancsolt szükségből – kevés kivétellel – magán gyakorlatára fogja fektetni a fő súlyt, hogy zavarba

ne jöjjön új választáskor hivatalból kimaradása esetén, – mi sértett érdekek miatt a legérdemesebb tisztviselővel megtörténhetik. Idejárul, hogy akkor, ha a hatósági tisztviselők állandók lennének, szigorúan meg lehetne kívánni, hogy azok hivataluk teendőire különösen képezzék magukat.

A 162. § e.) pontjának második részét „szüléssel foglalkozni kívánó nőknek oktatást ad” az orvosegylet kihagyandónak véli.

Indokolás. Az 50. §-nál ajánlott módosításkor a tiszti orvosok által bábáknak oklevéllel ellátását nem helyesnek mondtuk: a tudatlanságnál fogva uralkodó előítéletek ellenében – a parasztbábákkal szemközt – nem képesek magukat anyagilag fenntartani. Ezen hiányon pedig az segíthet leginkább, ha a községek kivétel nélkül köteleztetnek képzett bábák tartására és illő díjazására.